

АНТИИНФЛЯЦИОННАЯ ПОЛИТИКА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Инфляция – снижение покупательной способности денег, проявляющееся в повышении цен. Простое объяснение этого явления – слишком много денег при недостатке товаров, что приводит к увеличению цен. Основным механизмом инфляции – переполнение обращения избыточными бумажными деньгами, не поддержанными ростом товарной массы. Причины роста цен могут быть разнообразными, но обычно обусловлены дисбалансом между спросом и предложением товаров. Сторонники монетаризма считают, что основной фактор – чрезмерный рост денежной массы. Связь между денежной массой и ценами не только прямая, но и обратная: рост цен увеличивает денежную массу, что также влияет на уровень цен.

Основные причины инфляционного роста цен:

- 1) Недостаточный контроль за денежной массой и необоснованная эмиссия бумажных денег, что приводит к наличию необеспеченной товарами денежной массы и росту цен.
- 2) Диспропорции в государственных расходах и доходах, выражающиеся в дефиците госбюджета. Финансирование дефицита через займы в Центральном банке приводит к неконтролируемой эмиссии денег и росту денежной массы в обращении.
- 3) Инфляционно опасные инвестиции, особенно милитаризация экономики. Военные расходы создают дополнительный платежеспособный спрос, что увеличивает денежную массу.
- 4) Чрезмерное военное финансирование, часто приводящее к дефициту бюджета и увеличению государственного долга, что вызывает выпуск дополнительных бумажных денег.

Рассмотрим состояние инфляции в Республике Казахстан.

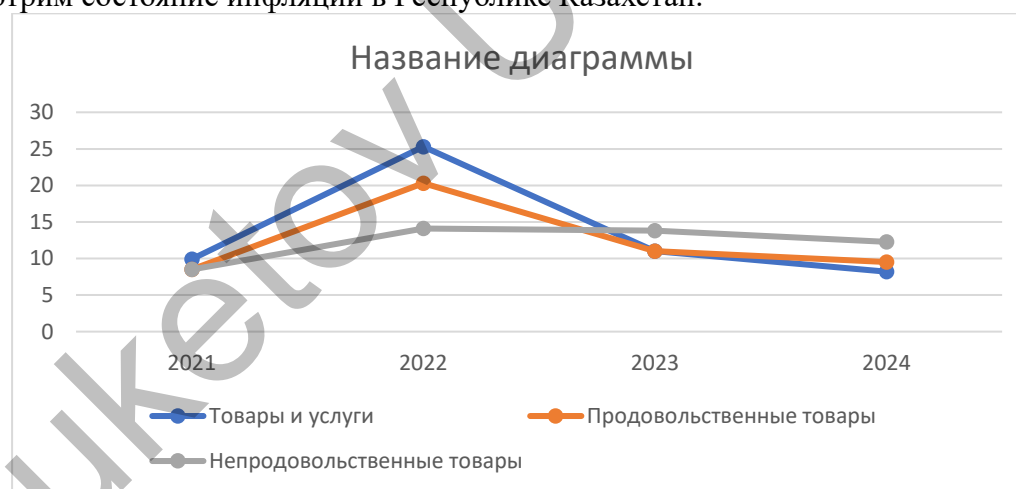

Рисунок 1. Динамика инфляции

Примечание – Составлено автором по источнику [3]

По сравнению с январем прошлого года повышение цен отмечено на рисунке на 31,3%. Уровень цен на товары личного пользования, мебель и предметы домашнего обихода вырос по 11,8%. Цены на услуги санаториев увеличились на 16,1%. Тарифы на вывоз мусора повысились на 29,6%.

В региональном разрезе в январе 2024 года в годовом выражении уровень инфляции, превышающий среднереспубликанский сложился в десяти регионах, из них наибольший – в Карагандинской (11,3%), Мангистауской (10,6%), Атырауской и Восточно-Казахстанской (по 10,1%) области.

Для достижения среднесрочной цели по стабилизации инфляции, поставленной главой государства, правительство будет реализовывать инициативы по полному насыщению

внутреннего. Рынка за счет поддержания жесткого баланса между производством, экспортом и импортом, повышения эффективности агропромышленного комплекса и развития эффективной системы товародвижения. Это позволит снизить продовольственную инфляцию до 5 процентов в 2023-2024 годах.

Основными направлениями сотрудничества являются дальнейшее сокращение дефицита бюджета, связанного с нефтяными доходами, увеличение экспорта различных товаров и услуг и снижение импортозависимости в потреблении продуктов питания.

Согласно Стратегии денежно-кредитной политики до 2030 года (литература [4]), Центральный банк планирует постепенно сокращать свое участие в государственных программах поддержки экономики до 2025 года, чтобы скорректировать профицит ликвидности.

Кроме того, в целях реализации послания Президента Республики Казахстан от 1 сентября 2023 года предлагается назначить Министерство по интеграции торговли основным государственным органом, ответственным за единую координацию по сдерживанию роста цен на социально значимые товары. Министерством также подготовлен проект положения о взаимодействии отраслевых и республиканских органов по стабилизации цен на продовольственные товары, который должен быть утвержден на ближайшем заседании Правительства Республики Казахстан.

Для внедрения более эффективной системы мониторинга и прогнозирования потоков и цен на продовольствие предлагается усовершенствовать следующие институциональные механизмы

Контроль за соблюдением предельных цен и размеров торговых надбавок; сбор и обработка данных с использованием машинных технологий.

Формирование товарных прогнозов; рекомендации по эффективному распределению целевых фондов и «программ револьверных фондов». Первоначально по стабилизации цен необходимо изменить принципы работы стабфондов, то есть закупать продукты и товары, на которые прогнозировано будет ожидаем наибольший рост цен

Долгое время Национальный Банк считался ключевым игроком в обеспечении стабильности цен. Однако, учитывая анализ причин инфляции, можно утверждать, что правительство играет более важную роль в борьбе с инфляцией, чем Национальный банк.

Из всех причин инфляции в Казахстане, проблемы бюджетной политики и государственного вмешательства в финансовую систему могут быть быстрее решены. Тем не менее, вопрос диверсификации экономики требует времени и комплекса мер. Кардинальные рыночные реформы зависят от политической воли и могут временно вызвать экономические трудности. Теперь актуально обсуждение о том, как проводить рыночные реформы: пошагово или радикально. На основе исследований, наша позиция — проводить рыночные реформы за один раз, избегая пошагового процесса, чтобы предотвратить социальные протесты и сохранить устойчивость рыночных изменений. Мы поддерживаем группу мер, включающую либерализацию цен, прекращение государственной поддержки, ускоренную приватизацию и другие шаги для эффективной ликвидации проблем.

Литература

1. Актуализированный комплекс мер по контролю и снижению инфляции, Официальный информационный ресурс Премьер-Министра Республики Казахстан, Дата релиза: 25 Апрель 2023 | 14:07 [<https://primeminister.kz/ru/news/aktualizirovannyy-kompleks-mer-po-kontrolyu-i-snizheniyu-urovnya-inflyatsii-budet-realizovyvatsya-po-pyati-napravleniyam-23867>]

2. Почему растет инфляция и как ее остановить, рассказали эксперты, Корреспондент Святослав Антонов Дата релиза: 07 ноября 2022 | 07:47 [https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/pochemu-rastet-inflyatsiya-kak-ostanovit-rasskazali-482203]

3. Официальный сайт Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан // <https://stat.gov.kz>

Хурметбекқызы А., Тохметова А.А., Шаймерденова Ф.Е., 3 курс
(Қарағанды Бөкетов университеті)

Ғылыми жетекші – э.ғ.м., экономика және халықаралық бизнес кафедрасының оқытушысы
Нұржан М.Ә.

КӘСІПОРЫННЫҢ БАНКРОТТЫҚҚА ҰШЫРАУ ЫҚТИМАЛДЫҒЫН ТАЛДАУ ЖӘНЕ БОЛЖАУ

Мақалада қазіргі таңдағы нарықтық қатынас кезіндегі кәсіпорындардың қаржылық жағдайына талдау жүргізіледі. Нәтижесінде кәсіпорындардың бәсекеге қабілеттілігін тиімді түрде арттыруға болатындығына көз жеткіземіз. Кез-келген кәсіпорын қаржылық қиындыққа, төлем қабілетсіздігіне, банкроттыққа тап болуы мүмкін. Бұл мақаланың басты мақсаты кәсіпорынның банкроттығын болжау тәсілдерін қолдана отырып, есеп жүргізу. Гретл бағдарламасы арқылы ЖШС "Камертон компаниясы" үшін таза табысына регрессиялық модель құрылып, болжам жасау. Нәтижесінде алдағы уақытта кәсіпорынның қаржылық жағдайы орташа деңгейде екені көрсетілген.

Кәсіпорынның қаржылық жағдайы оның көрсеткіштер жиынтығымен сипатталады. Нарықтық жағдайда кәсіпорынның қаржылық жағдайының сыртқы факторы ол төлем қабілеттілігі болса, ал ішкі факторы ретінде: ақша айналымы, тауар айналымы, кірістері мен шығыстарының тепе-теңдігін көрсететін қаржылық тұрақтылық

Қазіргі таңда әрбір кәсіпорынның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін компанияның банкроттығын уақытында болжап, сақтану қажет. Ең алғашқы кәсіпорындардың банкроттыққа ұшырауы туралы зерттеу жұмыстары ХХ ғасырдың ортасында АҚШ елінде басталған [1].

Еліміз өз тәуелсіздігін алғаннан кейін өз алдына дербес мемлекет болып өзінің экономикалық жағдайы тұрақтала басталды. Мәселен, 1999 жылы ЖІӨ 2,8 пайызға; 2000 жылы 9,7 пайызға; 2002 жылы 13,5 пайызға өсіп қарқынды өсу темпі байқалады. Бұндай көрсеткіш еліміздің мұнай-газ кешенінің дамуымен, көптеген кәсіпорындардың ашылуымен, өзге де салалар бойынша зауыттардың ашылуымен тікелей байланысты.

Кәсіпорындардың ішіндегі сүт өнімін өндіретін ЖШС "Камертон" компаниясының негізінде банкроттыққа ұшырау ықтималдығына есеп жүргіземіз. Бұл кәсіпорын Қазақстан нарығында 2005 жылдан бастап жұмыс жасауда.

Камертон компаниясы жоғары сападағы сүт өнімдері мен сапалы азық-түлік өнімдерінің кең ассортиментін ұсынады. Сонымен қатар бұл кәсіпорын Украина, Қырғызстан, Ресей және Еуропа өндірушілерінің реми дистрибьюторы болып табылады. Өз қоймасы мене өндіріс алаңы бар даму үстіндегі кәсіпорындардың қатарында.

ЖШС "Камертон" компаниясының 2019-2021 жыл аралығындағы төлем қабілеттілігі мен қаржылық жағдайының балансын талдаймыз Қарастырып отырған Камертон компаниясының қаржылық жағдайы жағынан тұрақты екенін көре аламыз.

2020-2021 жылдың соңындағы мәліметтерге сәйкес кәсіпорынның баланс өтімділігінің ағымдағы көрсеткіш бойынша 1,13 және 1,17 ге тең. Бұл ағымдағы өтімділік коэффициентінің құны қысқа мерзімді міндеттемелерді жабуға жеткілікті деңгейде екендігін көрсетеді. Мерзімді өтімділік коэффициентінің шыққан шамасы да қолайлы орташа деңгейде. Ал, абсолютті өтімділік коэффициенті болса 0,45 және 0,63 ке тең.

Банкроттық ықтималдығын есептегенде қолданылатын модельдер бірдей нәтиже бермеуі мүмкін. Кәсіпорынның қаржылық жағдайын дәлірек көрсететін Таффлер моделін қолданамыз. 1977 жылы британдық ғалым Р.Таффлер ұсынған қаржылық көрсеткіштер негізінде